

Herbert Wittel, Dieter Muhs, Dieter Jannasch, Joachim VoBiek

Roloff / Matek

Machineonderdelen

5e herziene druk

Formuleboek

HERBERT WITTEL
DIETER MUHS
DIETER JANNASCH
JOACHIM VOBIEK

ROLOFF/MATEK
MACHINEONDERDELEN

Vijfde druk

Formuleboek

Oorspronkelijke titel: *Roloff/Matek Maschinenelemente Formelsammlung*, 10., überarbeitete Auflage
© Vieweg+Teubner Verlag / Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 2010

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:

Sdu Klantenservice
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
tel.: (070) 378 98 80
www.sdu.nl/service

© 2011 Sdu Uitgevers bv, Den Haag
Academic Service is een imprint van Sdu Uitgevers

1e druk 1996
5e druk 2011

Vertaling en opmaak: Tony Vandeborn Consult bvba, Hasselt (B)
Omslagontwerp: Carlito's Design, Amsterdam

ISBN: 978 90 395 2645 3
NUR: 173/929

Alle rechten voorbehouden. Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Sdu Uitgevers bv.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich te wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the publisher's prior consent.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, Sdu Uitgevers neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences

Inhoud

	Voorwoord	vii
1	Algemene grondbeginselen	1
2	Toleranties, passingen en oppervlaktegesteldheid	2
3	Sterkte en toelaatbare spanning	6
4	Tribologie	19
5	Lijm- en soldeerverbindingen	21
6	Lasverbindingen	28
7	Klinkverbindingen	56
8	Schroefverbindingen	62
9	Penverbindingen, spanbussen en borgelementen	91
10	Elastische veren	99
11	Draagassen, aandrijfassen en astappen	125
12	Onderdelen voor het verbinden van assen en navens	139
13	Koppelingen en remmen	154
14	Wentellagers	162
15	Glijlagers	170
16	Riemoverbrengingen	194
17	Kettingoverbrengingen	204
18	Pijpleidingen en toebehoren	211
19	Afdichtingen	230
20	Tandwielen en tandwieloverbrengingen (grondslagen)	233
21	Uitwendige cilindrische tandwielen	238
22	Kegeltandwielen en kegeltandwieloverbrengingen	258
23	Schroefwiel- en wormoverbrengingen	271

Voorwoord

Deze vertaling van de 10e druk van *Roloff/Matek Maschinenelemente Formelsammlung* maakt deel uit van de succesvolle Nederlandse methode *Roloff/Matek Machineonderdelen* en is te gebruiken met de vierde en de vijfde druk van het theorieboek.

In dit *Formuleboek* zijn alle belangrijke grootheden zoals die in het theorieboek worden behandeld overzichtelijk gerangschikt naar hun symbolen en eenheden, en wordt hun betekenis toegelicht. Alle voor de constructiepraktijk relevante formules zijn opgenomen. Bij deze formules zijn toelichtingen en – indien van toepassing – technische tekeningen opgenomen die de onderlinge relaties van de grootheden duidelijk illustreren.

Door deze opzet is dit *Formuleboek* heel overzichtelijk ingedeeld en is het een waardevol hulpmiddel voor educatieve doeleinden en voor gebruikers in de praktijk. Immers, zowel in het onderwijs als in de praktijk zijn slim ingedeelde formuleboeken onontbeerlijk bij het construeren en dimensioneren van een apparaat of een onderdeel.

Elk hoofdstuk bevat een selectie van de belangrijkste DIN-normen. Van vele van deze Duitse normen bestaan Nederlandse equivalenten. Wij adviseren u daarom dat u zich bij het ontwerpen van constructies baseert op de meest recente stand van zaken op het gebied van normering (NEN EN, NEN, ISO, DIN), technische voorschriften en fabriekscatalogi.

Den Haag, februari 2011

de Uitgever

1 Algemene grondbeginselen

Technische richtlijnen (selectie)

Technische richtlijn		Titel
DIN 323-1	08.74	Normzahlen und Normzahlreihen, Hauptwerte, Genauwerte, Rundwerte
DIN 323-2	11.74	Normzahlen und Normzahlreihen, Einführung
DIN 820-1	04.94	Normungsarbeit, Grundsätze
DIN 1301-1	10.02	Einheiten, Einheitennamen, Einheitenzeichen
DIN 1304-1	03.94	Formelzeichen, Allgemeine Formelzeichen
VDI 2211-1	04.80	Datenverarbeitung in der Konstruktion; Methoden und Hilfsmittel
VDI 2211-2	03.03	Informationverarbeitung in der Produktentwicklung; Berechnungen in der Konstruktion
VDI 2211-3	06.80	Datenverarbeitung in der Konstruktion: Maschinelle Herstellung von Zeichnungen
VDI 2220	05.80	Produktplanung; Ablauf, Begriffe und Organisation
VDI 2221	05.93	Methodik zum Entwickeln und Konstruieren technischer Systeme und Produkte
VDI 2222-1	06-97	Konstruktionsmethodik; Methodisches Entwickeln von Lösungsprinzipien
VDI 2223	01.04	Methodisches Entwerfen technischer Produkte
VDI 2225-1	11.97	Konstruktionsmethodik; Technisch-wirtschaftliches Konstruieren, Vereinfachte Kostenermittlung
VDI 2225-2	07.98	-; -; Tabellenwerk
VDI 2225-3	11.98	-; -; Technisch-wirtschaftliche Bewertung
VDI 2225-4	11.97	-; -; Bemessungslehre
VDI 2234	01.90	Wirtschaftliche Grundlagen für den Konstrukteur
VDI 2235	10.87	Wirtschaftliche Entscheidungen beim Konstruieren; Methoden und Hilfen
VDI 2242-1	04.86	Konstruieren ergonomiegerechter Erzeugnisse; Grundlagen und Vorgehen
VDI 2243	07.02	Recyclingorientierte Produktentwicklung
VDI 2244	05.88	Konstruieren sicherheitsgerechter Erzeugnisse
VDI 2246-1	03.01	Konstruieren instandhaltungsgerechter technischer Erzeugnisse; Grundlagen
VDI 2246-2	03.01	- -; Anforderungskatalog
VDI/VDE 2424-1, -2, -3	05.86	Industrial design; Grundlagen, Begriffe, Wirkungsweisen; Darstellung an Beispielen; Der Industrial-Design-Prozess

2 Toleranties, passingen en oppervlaktegesteldheid

Symbol	Dimensie	Omschrijving
c	1	factor voor het in rekening brengen van de functionele belasting
D_{\min}, D_{\max}	mm	minimale resp. maximale nominale maat
EI, ES	μm	onderste resp. bovenste grensmaatafwijking voor boringen
ei, es	μm	onderste resp. bovenste grensmaatafwijking voor assen
G	mm	grensmaat, algemeen
G_G, G_K	mm	grootste grensmaat, kleinste grensmaat
i, I	μm	tolerantie-eenheid (tolerantiefactor)
I_B, I_A	mm	werkelijke maat van de boring resp. de as
N	mm	nominale maat
P	μm	passing, algemeen
P_p, P_n	μm	losse passing, vaste passing
P_T	μm	passingstolerantie
R_Z	μm	gemiddelde ruwheidshoogte
S	μm	speling, algemeen
S_p, S_n	μm	positieve speling, negatieve speling
$S_{p \max}, S_{p \min}$	μm	maximale positieve speling, minimale positieve speling
$S_{n \max}, S_{n \min}$	μm	maximale negatieve speling, minimale negatieve speling
T	μm	maattolerantie
T_B, T_A	μm	maattolerantie van de boring resp. de as
$z_1 \dots z_5$	μm	afzonderlijke ruwheden

Nr.	Formule	Toelichting				
1	<i>Grootste grensmaat</i> Boring: $G_{GB} = N + ES$ As : $G_{GA} = N + es$					
2	<i>Kleinste grensmaat</i> Boring: $G_{KB} = N + EI$ As: $G_{KA} = N + ei$					
3	<i>Maattolerantie</i> Algemeen: $T = G_G - G_K$ Boring: $T_B = G_{GB} - G_{KB} = ES - EI$ As : $T_A = G_{GA} - G_{KA} = es - ei$	Vormtoleranties zie tabel 2-7. Plaattoleranties zie tabel 2-8. D meetkundig gemiddelde voor de betreffende nominale maatgroep $D = \sqrt[3]{D_{\min} \cdot D_{\max}}$ Standaardtolerantie IT uit tabel 2-1.				
4	<i>Tolerantiefactor</i> ter bepaling van de standaardtolerantie $0 < N \leq 500$: $i = 0,45 \cdot \sqrt[3]{D} + 0,001 \cdot D$ $500 < N \leq 3150$: $I = 0,004 \cdot D + 2,1$	Standaardtolerantie IT uit tabel 2-1. <table border="1" data-bbox="785 728 914 782"> <thead> <tr> <th>i, I</th> <th>D, N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>μm</td> <td>mm</td> </tr> </tbody> </table>	i, I	D, N	μm	mm
i, I	D, N					
μm	mm					
5	<i>Passing</i> Algemeen: $P = I_B - I_A$ Maximale passing: $P_{\max} = G_{GB} - G_{KA} = ES - ei$ Minimale passing: $P_{\min} = G_{KB} - G_{GA} = EI - es$					
6	<i>Passingstolerantie</i> $P_T = P_{\max} - P_{\min} = (G_{GB} - G_{KA}) - (G_{KB} - G_{GA})$ $P_T = T_B + T_A = (ES - EI) + (es - ei)$					
7	<i>Positieve speling</i> (indien $P_{\max} > 0$ en $P_{\min} \geq 0$) Algemeen: $S_p = G_B - G_A \geq 0$ Maximaal positieve speling: $S_{p \max} = G_{GB} - G_{KA} = ES - ei > 0$ Minimaal positieve speling: $S_{p \min} = G_{KB} - G_{GA} = EI - es \geq 0$ <i>Negatieve speling</i> (indien $P_{\max} < 0$ en $P_{\min} < 0$) Algemeen: $S_n = G_B - G_A < 0$ Maximaal negatieve speling: $S_{n \max} = G_{KB} - G_{GA} = EI - es < 0$ Minimaal negatieve speling: $S_{n \min} = G_{GB} - G_{KA} = ES - ei < 0$					

Nr.	Formule	Toelichting
8	Zinvolle gemiddelde ruwheidshoogte $R_z \leq c \cdot T$	$c \approx 0,5$ wanneer er geen bijzondere eisen gesteld worden, $c \approx 0,25$ bij geringe eisen, $c \approx 0,1$ bij hoge en $c \approx 0,05$ als er zeer hoge eisen gesteld worden aan de functie. Ruwheidswaarde niet groter kiezen dan $T/2$, met T volgens nr.3. Bereikbare ruwheidshoogte R_z en gemiddelde ruwheidswaarde R_a volgens tabellen 2-11 en 2-12.

Technische richtlijnen (selectie)

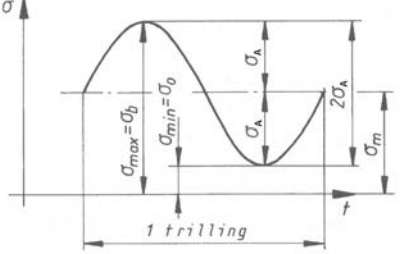
Technische richtlijn		Titel
DIN 406-12	12.92	Technische Zeichnungen; Maßeintragung; Eintragung von Toleranzen für Längen- und Winkelmaße.
DIN 4760	06.82	Gestaltabweichungen; Begriffe, Ordnungssystem
DIN 4764	06.82	Oberflächen an Teilen für Maschinenbau und Feinwerktechnik; Begriffe nach der Beanspruchung
DIN 7154-1, -2	08.66	ISO-Passungen für Einheitsbohrung
DIN 7155-1, -2	08.66	ISO-Passungen für Einheitswelle
DIN 7157	01.66	Passungsauswahl; Toleranzfelder, Abmaße, Paßtoleranzen
DIN 7167	01.87	Zusammenhang zwischen Maß-, Form- und Parallelitätstoleranzen, Hüllbedingung ohne Zeichnungseintragung
DIN 7168	04.91	Allgemeintoleranzen, Längen- und Winkelmaße, Form und Lage; nicht für Neukonstruktionen
DIN 7172	04.91	Toleranzen und Grenzabmaße für Längenmaße über 3150 bis 10 000 mm, Grundlagen, Grundtoleranzen, Grenzabmaße
DIN 7178-1 ... 5	12.74 08.86 2.76	Kegeltoleranz- und Kegelpasssystem für Kegel von Verjüngung $C = 1:3$ bis $1:500$ und Längen von 6 bis 630 mm; Kegeltoleranzsystem, Kegelpasssystem, Auswirkung der Abweichungen, axiale Verschiebemaße und Benennungen
DIN 30630	03.08	Technische Zeichnungen; Allgemeintoleranzen in mechanischer Technik; Toleranzregeln und Übersicht
DIN EN ISO 1101	08.08	Geometrische Produktspezifikation (GPS); Geometrische Tolerierung; Tolerierung von Form, Richtung, Ort und Lauf
DIN EN ISO 1302	06.02	Geometrische Produktspezifikation (GPS); Angabe der Oberflächenbeschaffenheit in der technischen Produktdokumentation
DIN EN ISO 3274	08.08	Geometrische Produktspezifikation (GPS); Oberflächenbeschaffenheit, Tastschnittverfahren; Nenneigenschaften von Tastschnittgeräten

Technische richtlijn		Titel
DIN EN ISO 4288	04.98	–; –; –; Regeln und Verfahren für die Beurteilung der Oberflächenbeschaffenheit
DIN EN ISO 5458	02.99	Geometrische Produktspezifikation (GPS); Form- und Lagetolerierung, Positionstolerierung
DIN EN ISO 11562	09.98	Geometrische Produktspezifikation (GPS); Oberflächenbeschaffenheit, Tastschnittverfahren; Messtechnische Eigenschaften von phasenkorrekten Filtern
DIN EN ISO 13565-1	04.98	–; –; –; Oberflächen mit plateauartigen funktionsrelevanten Eigenschaften; Filterung und allgemeine Messbedingungen
DIN EN ISO 13565-2	04.98	–; –; –; Beschreibung der Höhe mittels linearer Darstellung der Materialanteilkurve
DIN EN ISO 13565-3	08.00	–; –; –; Beschreibung der Höhe von Oberflächen mit der Wahrscheinlichkeitsdichtekurve
DIN EN ISO 14660-1	11.99	Geometrische Produktspezifikation (GPS); Geometrielemente; Grundbegriffe und Definitionen
DIN EN ISO 14660-2	11.99	–; –; Erfasste mittlere Linie eines Zylinders und eines Kegels, erfasste mittlere Fläche, örtliches Maß eines erfassten Geometrielementes
DIN ISO 286-1	11-90	ISO-System für Grezmaße und Passungen; Grundlagen für Toleranzen, Abmaße und Passungen
DIN ISO 286-2	11-90	–; Tabellen der Grundtoleranzgrade und Grenzabmaße für Bohrungen und Wellen
DIN ISO 2768-1	06.91	Allgemeintoleranzen; Toleranzen für Längen- und Winkelmaße ohne einzelne Toleranzeintragung
DIN ISO 2768-2	04.91	–; Toleranzen für Form und Lage ohne einzelne Toleranzeintragung
DIN ISO 5459	01.82	Technische Zeichnungen; Form- und Lagetolerierung, Bezüge und Bezugssysteme für geometrische Toleranzen
DIN ISO 8015	06.86	Technische Zeichnungen; Tolerierungsgrundsatz
VDI/VDE 2601	10.91	Anforderungen an die Oberflächengestalt zur Sicherung der Funktionstauglichkeit spanend hergestellter Flächen; Zusammenstellung der Kenngrößen
VDI/VDE 2602	09.83	Rauheitsmessung mit elektrischen Tastschnittgeräten

3 Sterkte en toelaatbare spanning

Symbol	Dimensie	Omschrijving
a_M	mm^2/N	factor voor de berekening van de middelspanningsgevoeligheid
b_M	1	factor voor de berekening van de middelspanningsgevoeligheid
F_{eq}	N	equivalente kracht
f_σ, f_τ	1	factoren voor de berekening van de materiaalsterkte (trek/druksterkte resp. afschuifsterkte)
f_{W_σ}, f_{W_τ}	1	factoren voor de berekening van de materiaalsterkte (bij wisselende belasting)
G'	mm^{-1}	relatieve spanningsgradiënt
K_A	1	bedrijfsfactor
K_B	1	statische constructiefactor
K_g	1	geometrische groottefactor
K_{O_σ}, K_{O_τ}	1	oppervlaktecoëfficiënten
K_t	1	technologische groottefactor voor treksterkte resp. rekgrens
K_V	1	oppervlakteverstevigingsfactor
$K_\alpha, K_{\alpha, \text{proef}}$	1	van de vorm afhankelijke groottefactor van het onderdeel resp. de proefstaaf (geldt voor d_{proef})
K_D	1	dynamische constructiefactor
n	1	ondersteunfactor van het gekerfde onderdeel
n_0	1	ondersteunfactor van het ongekerfde onderdeel
n_{pl}	1	plastische steunfactor
R_e	N/mm^2	rekgrens, vloeigrens van het onderdeel (omgerekend naar de grootte ervan)
R_m	N/mm^2	treksterkte, trekvastheid van het onderdeel (omgerekend naar de grootte ervan)
R_{mN}	N/mm^2	treksterkte voor normaaldiameter (normwaarde)
$R_{p0,2}, R_p$	N/mm^2	0,2% rekgrens, rekgrens van het onderdeel (omgerekend naar de grootte ervan)
R_{pN}	N/mm^2	rekgrens voor normaaldiameter (normwaarde)
R_z	μm	gemiddelde ruwheidshoogte
S	1	veiligheid
S_B	1	(statische) veiligheid tegen breuk
S_D	1	(dynamische) veiligheid tegen vermoeingsbreuk
S_V	1	(statische) veiligheid ten opzichte van vloeien
S_{eis}	1	vereiste veiligheid
T_{eq}	Nm	equivalent torsiemoment
α_0	1	belastingsverhouding

Symbol	Dimensie	Omschrijving
α_{pl}	1	plastische vormfactor van het ongekerfde onderdeel
α_k	1	kerfvormfactor
$\beta_k, \beta_{k\text{ proef}}$	1	dynamische kerffactor, experimenteel bepaalde kerffactor (geldt voor d_{proef})
κ	1	spanningsverhouding
σ, τ	N/mm ²	normaalspanning (trek, druk, en buiging) resp. schuifspanning (afschuiving, torsie)
σ_A, τ_A	N/mm ²	spanningsamplitude
σ_b	N/mm ²	buigspanning
σ_B, τ_B	N/mm ²	sterkte van het onderdeel tegen breuk
σ_{bv}, τ_{bv}	N/mm ²	buigvloei grens, torsievloei grens
σ_D, τ_D	N/mm ²	vermoeiingssterkte
σ_V, τ_V	N/mm ²	sterkte van het onderdeel tegen vloeien
σ_{GA}, τ_{GA}	N/mm ²	geometrische amplitudesterkte
σ_{GW}, τ_{GW}	N/mm ²	geometrische wisselsterkte
σ_m, τ_m	N/mm ²	gemiddelde spanning
$\sigma_{m\text{ verg}}, \tau_{m\text{ verg}}$	N/mm ²	vergelijkmiddelspanning
σ_0, τ_0	N/mm ²	onderste spanning
σ_{res}, τ_{res}	N/mm ²	resulterende spanning
σ_{Zw}, τ_{Zw}	N/mm ²	zwellsterkte
σ_b, τ_b	N/mm ²	bovenste spanning
$\sigma_V (\sigma_{\text{verg}})$	N/mm ²	vergelijkspanning
σ_W, τ_W	N/mm ²	wisselsterkte van het onderdeel (omgerekend naar de grootte ervan)
σ_{WN}, τ_{WN}	N/mm ²	wisselsterkte voor normaalafmetingen (normwaarde)
σ_t, σ_d	N/mm ²	trek- resp. drukspanning
$\bar{\sigma}, \bar{\tau}$	N/mm ²	toelaatbare spanning
τ_s	N/mm ²	schuifspanning
τ_t	N/mm ²	torsiespanning
φ	1	factor bij de berekening van de belastingsverhouding
Ψ_σ, Ψ_τ	1	middelspanningsgevoeligheid

Nr.	Formule	Toelichting
Spanningen in het onderdeel en andere krachten/momenten		
1	Resulterende spanning (in een richting werkend) - uit normaalspanningen $\sigma_{\text{res}} = \sigma_{\text{td}} + \sigma_{\text{b}}$ - uit tangentialspanningen $\tau_{\text{res}} = \tau_{\text{s}} + \tau_{\text{t}}$	σ en τ bepalen volgens de wetten van de technische mechanica trek: $\sigma_{\text{t}} = F/A$, buiging: $\sigma_{\text{b}} = M/W$ afschuiving: $\tau_{\text{s}} = F_{\text{s}}/A$ torsie: $\tau_{\text{t}} = T/W_{\text{p}}$
2	Vergelijksspanning volgens de hypothese van - de vormveranderingsenergie (VEH) $\sigma_{\text{v}} = \sqrt{\sigma^2 + 3 \cdot \tau^2}$ - de schuifspanningshypothese (SH) $\sigma_{\text{v}} = \sqrt{\sigma^2 + 4 \cdot \tau^2}$ - de normaalspanningshypothese (NH) $\sigma_{\text{v}} = 0,5 \cdot \left(\sigma + \sqrt{\sigma^2 + 4 \cdot \tau^2} \right)$ Vergelijksspanning bij inachtnaeme van de verschillende soorten belasting - volgens de VEH $\sigma_{\text{v}} = \sqrt{\sigma_{\text{b}}^2 + 3 \cdot \left(\frac{\bar{\sigma}}{\varphi \cdot \bar{\tau}} \cdot \tau_{\text{t}} \right)^2}$ $\sigma_{\text{v}} = \sqrt{\sigma_{\text{b}}^2 + 3 \cdot (\alpha_0 \cdot \tau_{\text{t}})^2}$ - volgens de NH $\sigma_{\text{v}} = 0,5 \cdot \left(\sigma_{\text{b}} + \sqrt{\sigma_{\text{b}}^2 + 4 \cdot \left(\frac{\bar{\sigma}}{\varphi \cdot \bar{\tau}} \cdot \tau_{\text{t}} \right)^2} \right)$ $\sigma_{\text{v}} = 0,5 \cdot \left(\sigma_{\text{b}} + \sqrt{\sigma_{\text{b}}^2 + 4 \cdot (\alpha_0 \cdot \tau_{\text{t}})^2} \right)$	$\varphi = 1,75$ bij VEH $\varphi = 1,0$ bij NH $\alpha_0 \approx 0,7$ bij buiging, wisselend werkend en torsie, rustend (zwellend) $\alpha_0 \approx 1,0$ bij buiging, wisselend en torsie, wisselend $\alpha_0 \approx 1,5$ bij buiging, rustend (zwellend) en torsie, wisselend
3	Kengetallen voor een trilling - spanningsamplitude $\sigma_{\text{A}} = \sigma_{\text{b}} - \sigma_{\text{m}}$ of $\sigma_{\text{A}} = (\sigma_{\text{b}} - \sigma_{\text{o}})/2$ - gemiddelde spanning $\sigma_{\text{m}} = (\sigma_{\text{b}} + \sigma_{\text{o}})/2$ - spanningsverhouding $\kappa = \sigma_{\text{o}}/\sigma_{\text{b}}$	Voor τ-spanningen geldt een analogie. Afzonderlijke spanningen bepalen volgens de wetten van de technische mechanica. $\sigma_{\text{o}} = F_{\text{o}}/A, \quad \sigma_{\text{m}} = M_{\text{o}}/W$ $\sigma_{\text{m}} = F_{\text{m}}/A, \quad \sigma_{\text{m}} = M_{\text{m}}/W$

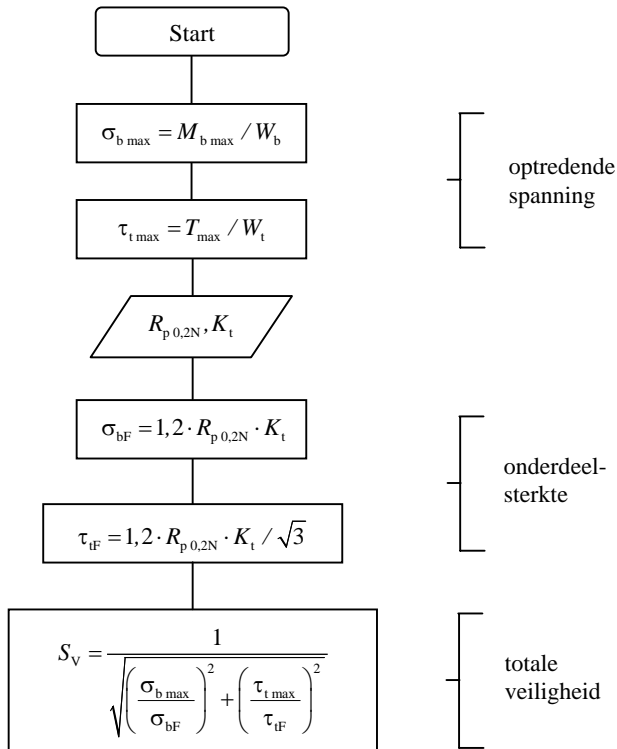
Nr.	Formule	Toelichting
4	Kracht/moment bij dynamische belasting $F_{eq} = K_A \cdot F_{nom}$ $T_{eq} = K_A \cdot T_{nom}$	Bij statische belasting de maximaal optredende kracht F_{max} resp. het maximaal optredende torsiemoment T_{max} gebruiken voor F_{eq} resp. T_{eq} . Bij dynamische belasting zijn de uitslagspanningen nodig, die met de uitslagwaarden voor de kracht F_{ueq} resp. het moment T_{ueq} berekend worden. Vaak optredende belastingsgevallen zijn - wisselende nominale belasting ($\kappa = -1$): $F_{ueq} = F_{eq}, T_{ueq} = T_{eq}$ - zwellende nominale belasting ($\kappa = 0$): $F_{ueq} = F_{eq}/2, T_{ueq} = T_{eq}/2$ - statische nominale belasting ($\kappa = 1$): $F_{ueq} = F_{eq} - F_{nom} = (K_A - 1) \cdot F_{nom}$ $T_{ueq} = T_{eq} - T_{nom} = (K_A - 1) \cdot T_{nom}$
Sterkte		
5	Treksterkte van het onderdeel $R_m = K_t \cdot R_{mN}$	K_t uit tabel 3-11a resp. 3-11b R_{mN} en R_{pN} uit tabellen 1-1 en 1-2. K_t verschilt voor treksterkte en rekgrens bij constructie- en gietstaal.
6	Rekgrens van het onderdeel $R_p = K_t \cdot R_{pN}$	
7	Wisselsterkte van het onderdeel $\sigma_{idW} \approx f_{W\sigma} \cdot K_t \cdot R_{mN}$ $\sigma_{bW} = K_t \cdot \sigma_{bWN} \text{ resp.}$ $\sigma_{bW} = K_t \cdot n_0 \cdot \sigma_{idWN}$ $\tau_{sW} \approx f_{W\tau} \cdot f_{W\sigma} \cdot K_t \cdot R_{mN}$ $\tau_{tW} = K_t \cdot \tau_{tWN} \text{ resp.}$ $\tau_{tW} = K_t \cdot n_0 \cdot \tau_{sWN}$	$R_{mN}, \sigma_{idWN}, \sigma_{bWN}, \tau_{tWN}$ uit tabel 1-1. K_t uit tabel 3-11a resp. 3-11b Voor de omrekening van de wisselsterkte moet K_t voor de treksterkte gebruikt worden. $n_0 \square n$ uit tabel 3-7 voor omgekeerde proefstaaf. $f_{W\tau}, f_{W\sigma}$ uit tabel 3-2a.
Constructiefactor		
8	Statische belasting $K_B = 1/n_{pl}$	n_{pl} , zie nr. 10
9	Dynamische belasting $K_\sigma = \left(\frac{\beta_{k\sigma}}{K_g} + \frac{1}{K_{O\sigma}} - 1 \right) \cdot \frac{1}{K_V}$ $K_\tau = \left(\frac{\beta_{k\tau}}{K_g} + \frac{1}{K_{O\tau}} - 1 \right) \cdot \frac{1}{K_V}$	$\beta_{k\sigma}, \beta_{k\tau}$ volgens nr. 11 of nr. 12 K_g uit tabel 3-11c $K_{O\sigma}, K_{O\tau}$ uit tabel 3-10 K_V uit tabel 3-12 Zie ook stroomschema A3-3.

Nr.	Formule	Toelichting
10	Plastische steunfactor $n_{pl} = \frac{\sqrt{\frac{E \cdot \varepsilon_{schijnbaar}}{R_p}}}{\alpha_k} \leq \alpha_p \text{ resp.}$ $n_{pl} = \sqrt{\frac{R_{pmax}}{R_p}} \leq \alpha_p$	E uit tabellen 1-2 en 1-3. voor staal: $E \approx 210\,000 \text{ N/mm}^2$ $\varepsilon_{schijnbaar} = 5\%$ voor staal en gietstaal $\varepsilon_{schijnbaar} = 2\%$ voor EN-GJS en EN-GJM R_p uit nr. 6 $R_{pmax} = 1050 \text{ N/mm}^2$ voor staal en gietstaal $R_{pmax} = 320 \text{ N/mm}^2$ voor EN-GJS α_k uit tabel 3-6 α_p uit tabel 3-2b n uit tabel 3-7
11	Kerffactor $\beta_k = \sigma_w / \sigma_{wk}$ - berekend vanuit de kerfvormfactor $\beta_k = \frac{\alpha_k}{n}$	β_k uit tabel 3-9 $K_{\alpha\text{proef}}, K_{\alpha}$ uit tabel 3-11d
12	- experimenteel bepaalde waarde β_k $\beta_k = \beta_{k\text{proef}} \cdot \frac{K_{\alpha\text{proef}}}{K_{\alpha}}$	
13	Gezamenlijke kerffactor bij meerdere kerven in één doorsnede $\beta_k \leq 1 + (\beta_{k1} - 1) + (\beta_{k2} - 1)$	β_{k1}, β_{k2} uit $\beta_k = \alpha_k / n$ of $\beta_k = \beta_{k\text{proef}} \cdot K_{\alpha\text{proef}} / K_{\alpha}$ Kerven beïnvloeden elkaar indien de onderlinge afstand kleiner is dan $2r$, waarbij r de grootste van beide kerfstralen is.
Statische onderdeelsterkte		
14	tegen vloeien $\sigma_v = f_{\sigma} \cdot R_p / K_B$ $\tau_v = f_{\tau} \cdot R_p / K_B$	f_{σ}, f_{τ} uit tabel 3-2a R_p uit nr. 6 K_B uit nr. 8
15	tegen breuk $\sigma_B = f_{\sigma} \cdot R_m / K_B$ $\tau_B = f_{\tau} \cdot R_m / K_B$	R_m uit nr. 5
16	eenvoudige controle - trek/druk $\sigma_v = R_p$ - buiging $\sigma_v = \sigma_{bv}$ - torsie $\tau_v = \tau_{tv}$	$\sigma_{bv} \approx 1,2R_p$ voor taaie ronde staven $\tau_{tv} \approx 1,2R_p / \sqrt{3}$
Geometrische sterkte (dynamische sterkte van het onderdeel)		
17	Geometrische wisselsterkte $\sigma_{bGW} = \sigma_{bw} / K_{Db}$ $\tau_{tGW} = \tau_{tw} / K_{Dt}$	σ_w, τ_w uit nr. 7 K_{σ}, K_{τ} uit nr. 9 Bij trek/druk de index b door td , bij schuiven t door s vervangen

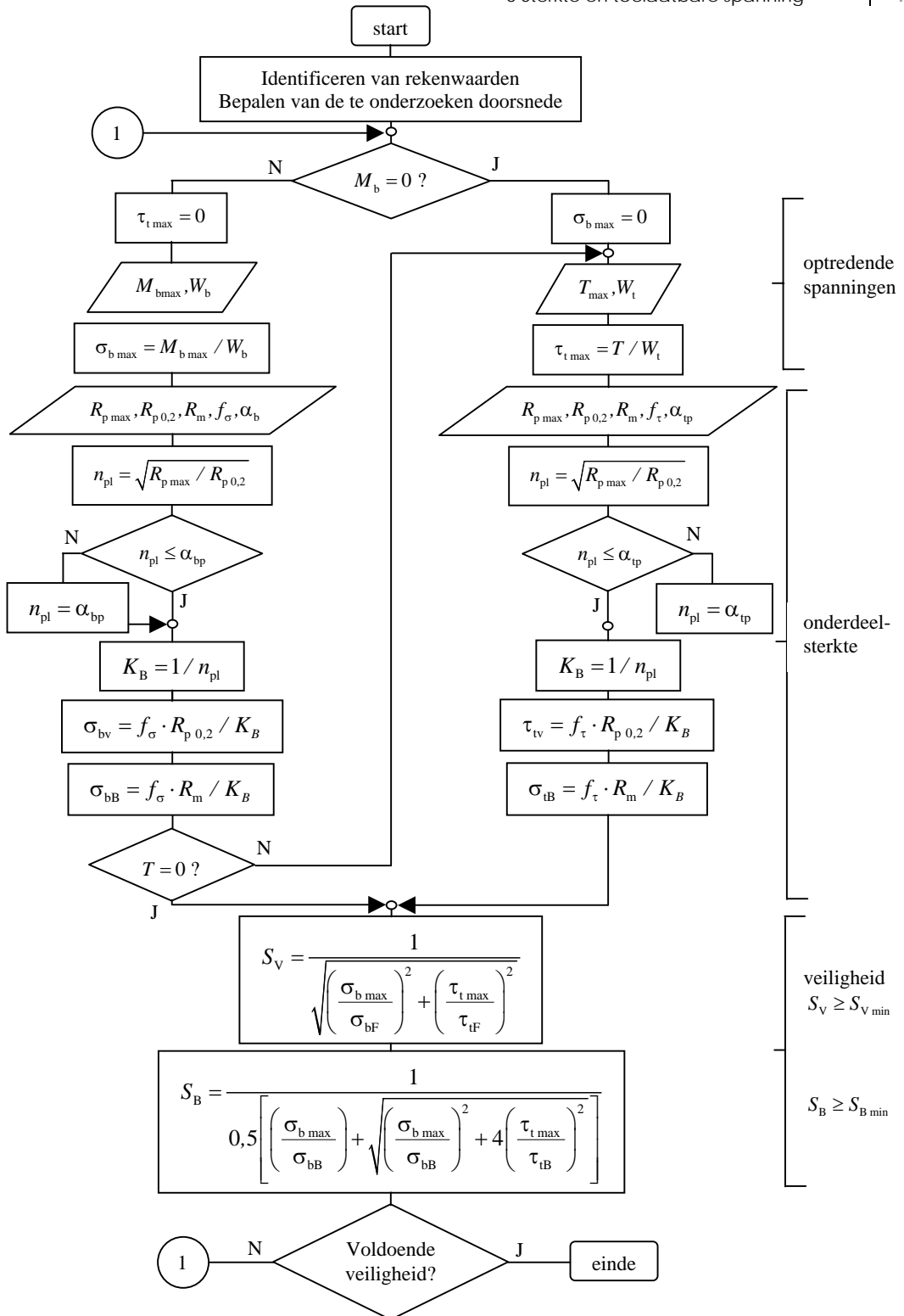
Nr.	Formule	Toelichting
18	Geometrische amplitudesterkte - overbelastingsgeval 1 ($\sigma_m = \text{constant}$) $\sigma_{GA} = \sigma_{GW} - \Psi_\sigma \cdot \sigma_{m \text{ verg}}$ $\tau_{GA} = \tau_{GW} - \Psi_\tau \cdot \tau_{m \text{ verg}}$	σ_{GW}, τ_{GW} uit nr. 17 Ψ_σ, Ψ_τ uit nr. 21 $\sigma_{m \text{ verg}}, \tau_{m \text{ verg}}$ uit nr. 22
19	- overbelastingsgeval 2 ($K = \text{constant}$) $\sigma_{GA} = \frac{\sigma_{GW}}{1 + \Psi_\sigma \cdot \sigma_{m \text{ verg}} / \sigma_a}$ $\tau_{GA} = \frac{\tau_{GW}}{1 + \Psi_\tau \cdot \tau_{m \text{ verg}} / \tau_a}$	σ_a, τ_a bepalen volgens de wetten van de technische mechanica met F_{eq} resp. T_{eq} .
20	- overbelastingsgeval 3 ($\sigma_o = \text{constant}$) $\sigma_{GA} = \frac{\sigma_{GW} - \Psi_\sigma \cdot (\sigma_{m \text{ verg}} - \sigma_a)}{1 + \Psi_\sigma}$ $\tau_{GA} = \frac{\tau_{GW} - \Psi_\tau \cdot (\tau_{m \text{ verg}} - \tau_a)}{1 + \Psi_\tau}$	
21	Middelspanningsgevoeligheid $\Psi_\sigma = a_M \cdot R_m + b_M$ $\Psi_\tau = f_\tau \cdot \Psi_\sigma$	a_M, b_M uit tabel 3-13 R_m uit nr. 5 f_τ uit tabel 3-2a
22	Vergelijkmiddelspanning - hypothese van de vormveranderingsenergie (VEH) $\sigma_{m \text{ verg}} = \sqrt{(\sigma_{tdm} + \sigma_{bm})^2 + 3 \cdot \tau_{tm}^2}$ $\tau_{m \text{ verg}} = f_\tau \cdot \sigma_{m \text{ verg}}$	$\sigma_{tdm}, \sigma_{bm}, \tau_{tm}$ bepalen volgens de wetten van de technische mechanica met F_{eq} resp. T_{eq} .
23	- normaalspanningshypothese (NH) $\sigma_{m \text{ verg}} = 0,5 \cdot \left[(\sigma_{tdm} + \sigma_{bm}) + \sqrt{(\sigma_{tdm} + \sigma_{bm})^2 + 4 \cdot \tau_{tm}^2} \right]$ $\tau_{m \text{ verg}} = f_\tau \cdot \sigma_{m \text{ verg}}$	f_τ uit tabel 3-2a
Veiligheden		
24	Bezwijkgrenscurve - hypothese van de vormveranderingsenergie (VEH) $\left(\frac{\sigma_{ba}}{\sigma_{bW}} \right)^2 + \left(\frac{\tau_{ba}}{\tau_{tW}} \right)^2 \leq 1$ - normaalspanningshypothese (NH) $\frac{\sigma_{ba}}{\sigma_{bW}} + \left(\frac{\tau_{ta}}{\tau_{tW}} \right)^2 \leq 1$	σ_{ba}, τ_{ta} bepalen volgens de wetten van de technische mechanica met F_{eq} resp. T_{eq} . σ_{bW}, τ_{tW} uit nr. 7

Nr.	Formule	Toelichting
Praktische sterkteberekening		
25	Globale berekeningen - statisch belaste onderdelen $\sigma_t \leq \bar{\sigma}_t = R_{eN} / S_{v \min}$ $\sigma_t \leq \bar{\sigma}_t = R_{mN} / S_{B \min}$ - dynamisch belaste onderdelen $\sigma \leq \bar{\sigma} = \sigma_D / S_{D \min}$ $\tau \leq \bar{\tau} = \tau_D / S_{D \min}$	R_{eN}, R_{mN} uit tabel 1-1 tot 1-2. $S_{v \min} = 1, 2 \dots 1, 8$ $S_{B \min} = 1, 5 \dots 3$ σ_D, τ_D naargelang het soort belasting, wisselend $\sigma_D = \sigma_w$ of zwellend $\sigma_D = \sigma_{Zw}$ (analoog voor τ) volgens tabel 1-1 tot 1-2. $S_{D \min} = 3 \dots 4$
26	Controle van de statische sterkte - bezwijken door vloeien (taai materialen) $S_V = \frac{1}{\sqrt{\left(\frac{\sigma_{t \max}}{R_p} + \frac{\sigma_{b \max}}{\sigma_{bv}}\right)^2 + \left(\frac{\tau_{t \max}}{\tau_{tv}}\right)^2}}$ $\geq S_{V \min}$	$\sigma_{t \max}, \sigma_{b \max}, \tau_{t \max}$ bepalen volgens de wetten van de technische mechanica met F_{\max} resp. T_{\max} . R_p volgens nr. 6 σ_{bv}, τ_{tv} volgens nr. 14 of 16 $S_{V \min}$ volgens tabel 3-14 Vereenvoudigde controle volgens stroomschema A 3-1. Nauwkeurige controle volgens stroomschema A 3-2.
27	- bezwijken door breuk (brosse materialen) $S_B = \frac{1}{0,5 \cdot \left[\sqrt{\left(\frac{\sigma_{td \max}}{R_m} + \frac{\sigma_{b \max}}{\sigma_{bB}}\right)^2} + \sqrt{\left(\frac{\sigma_{t \max}}{R_m} + \frac{\sigma_{b \max}}{\sigma_{bB}}\right)^2} + 4 \cdot \left(\frac{\tau_{t \max}}{\tau_{tB}}\right)^2 \right]}$ $\geq S_{B \min}$	$R_m, \sigma_{bB}, \tau_{tB}$ bepalen volgens nr. 15 met voor α_k in nr. 10 α_{kt} resp. α_{kb} $S_{B \min}$ volgens tabel 3-14, zie ook stroomschema A 3-2.
28	Controle van de dynamische sterkte - taai materialen $S_D = \frac{1}{\sqrt{\left(\frac{\sigma_{ta}}{\sigma_{tGA}} + \frac{\sigma_{ba}}{\sigma_{bGA}}\right)^2 + \left(\frac{\tau_{ta}}{\tau_{tGA}}\right)^2}}$ $\geq S_{D \min}$	$\sigma_{ta}, \sigma_{ba}, \tau_{ta}$ bepalen volgens de wetten van de technische mechanica met F_{eq} resp. T_{eq} . σ_{GA}, τ_{GA} volgens nr. 18, 19 of 20. $S_{D \min}$ volgens tabel 3-14, zie ook stroomschema A 3-4.

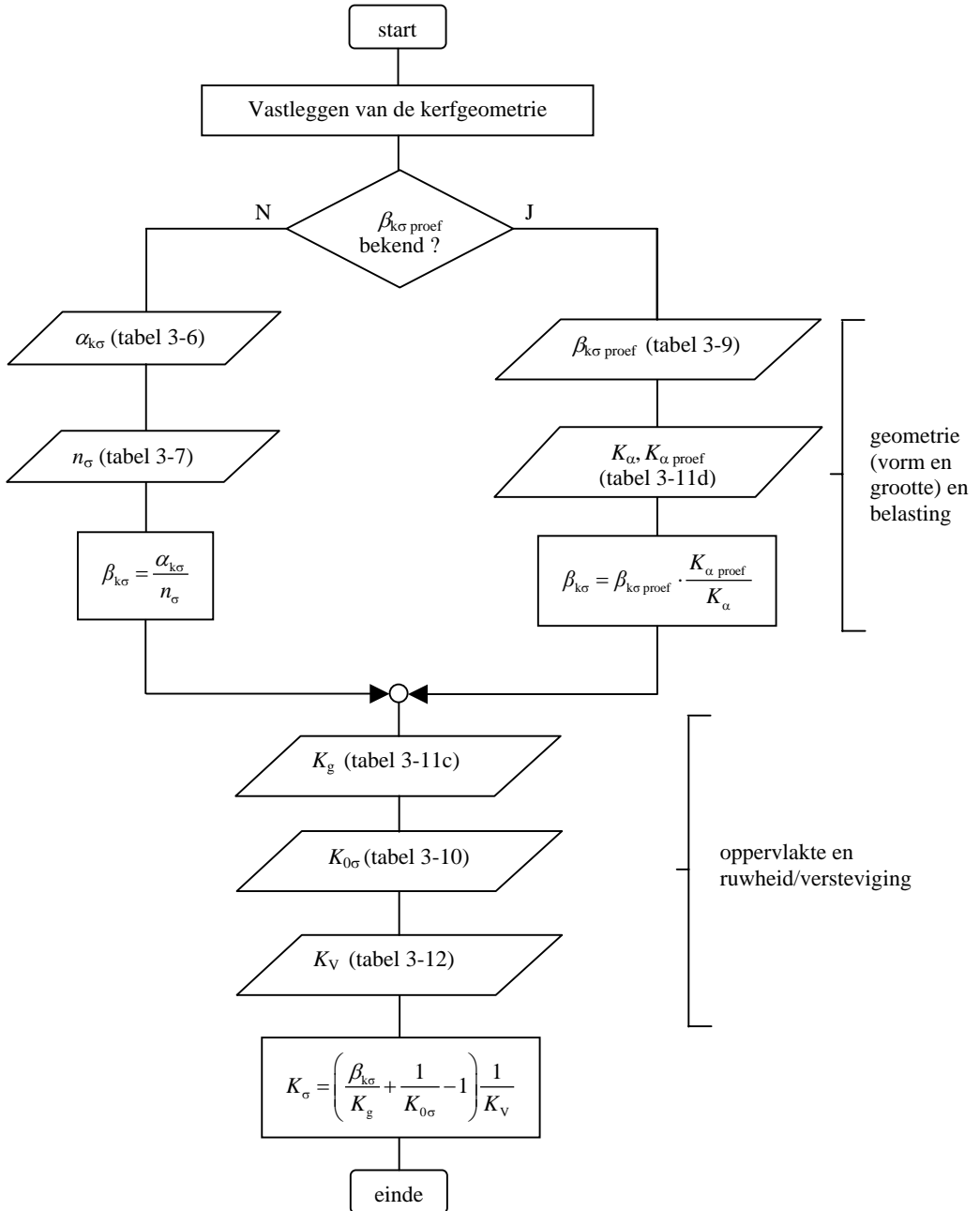
Nr.	Formule	Toelichting
29	- brosse materialen $S_D = \frac{1}{0,5 \cdot \left[\left(\frac{\sigma_{ta} + \sigma_{ba}}{\sigma_{tGA} + \sigma_{bGA}} \right)^2 + \sqrt{\left(\frac{\sigma_{ta} + \sigma_{ba}}{\sigma_{tGA} + \sigma_{bGA}} \right)^2 + 4 \cdot \left(\frac{\tau_{ta}}{\tau_{tGA}} \right)^2} \right]}$ $\geq S_{D \min}$	

A 3-1 Vereenvoudigde statische sterktecontrole tegen vloeien (voor taaie ronde staven)

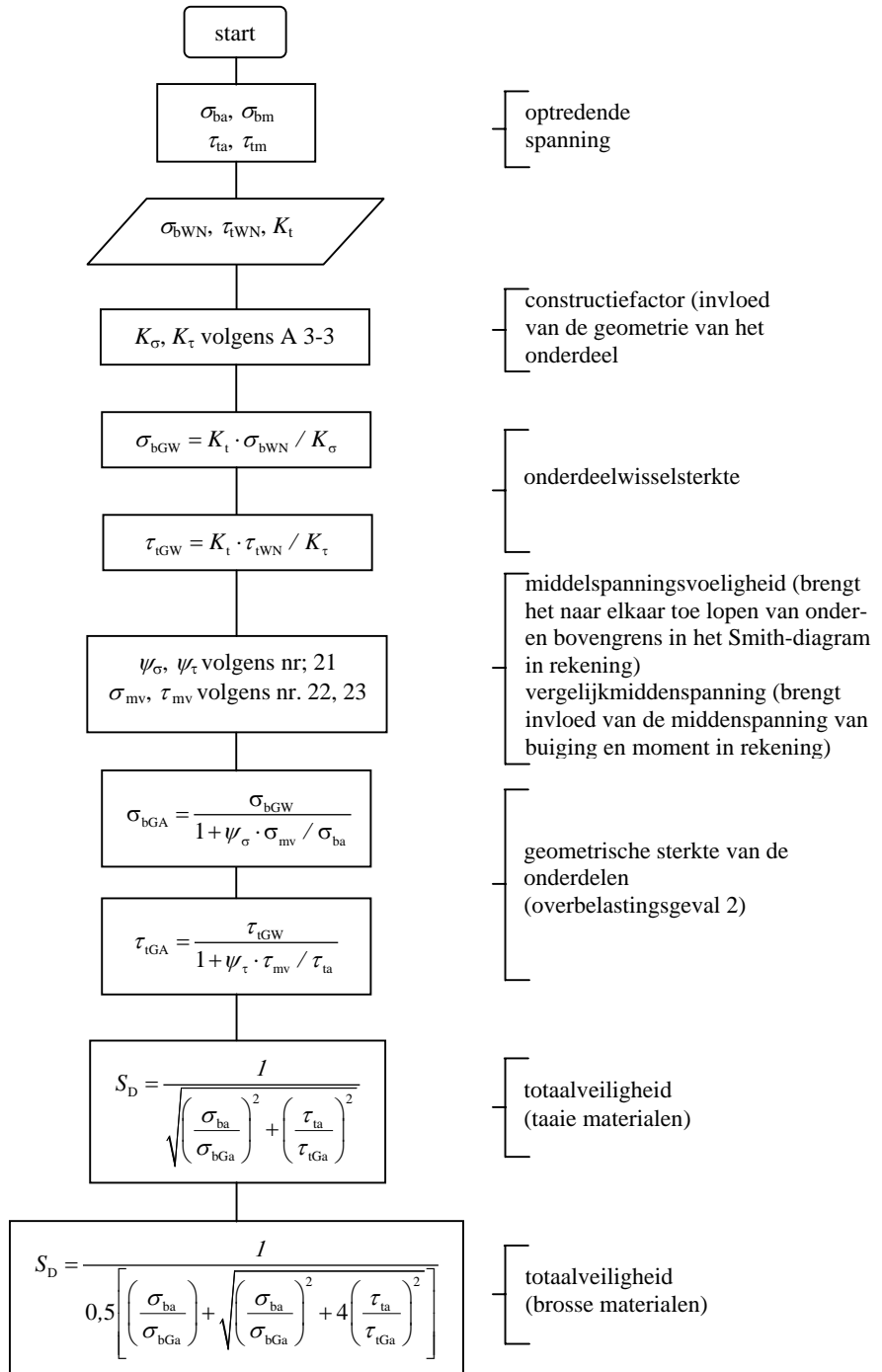

A 3-2 Statische sterktecontrole tegen vloeien (taai materialen) en breuk (brosse materialen)

A 3-3 Bepaling van de constructiefactor $K\sigma$ voor buiging

Bij trek/druk moet de index σ worden vervangen door td . Bij schuiven moet σ door s resp. bij torsie door t worden vervangen, en bij schuiven en torsie $K0\sigma$ door $K0\tau$.

A 3-4 Controle van de vermoeingssterkte voor overbelastingsgeval 2 (buiging en torsie)

Technische richtlijnen (selectie)

Technische richtlijn		Titel
DIN 743-1	10.00	Tragfähigkeitsberechnung von Wellen und Achsen; Einführung, Grundlagen
DIN 743-2	10.00	-; Formzahlen und Kerbwirkungszahlen
DIN 743-3	10.00	-; Werkstoff- Festigkeitswerte
DIN 743 Beiblatt 1	10.00	-; Anwendungsbeispiele
DIN 4113-1	05.80	Aluminiumkonstruktionen unter vorwiegend ruhender Belastung; Berechnung und bauliche Durchbildung
DIN 15018-1	11.84	Krane; Grundsätze für Stahltragwerke; Belastung
DIN 50100	02.78	Werkstoffprüfung; Dauerschwingversuch
DIN 50113	03.82	Prüfung metallischer Werkstoffe; Umlaufbiegeversuch
DIN 50125	04.91	-; Zugproben
DVS 2402		Festigkeitsverhalten geschweißter Bauteile
FKM-Richtlinie 154	1998	Rechnerischer Festigkeitsnachweis für Maschinenbauteile

4 Tribologie

Symbol	Dimensie	Omschrijving
E	N/mm^2	gereduceerde elasticiteitsmodulus
E_1, E_2	N/mm^2	elasticiteitsmoduli van de contactpartners
F_N	N	normaalkracht
h_{\min}	μm	minimale dikte van de smeefilm
l	mm	contactlengte
R_a	μm	gemiddelde oppervlakteruwheid van beide contactpartners
p_H	N/mm^2	Hertzse spanning
λ	1	specifieke smeefilmdikte
ν_1, ν_2	1	dwarsuitzettingscoëfficiënten van de contactpartners
ρ	mm	gereduceerde krommingsstraal
ρ_1, ρ_2	mm	dynamische bindsterkte bij zwellende belasting

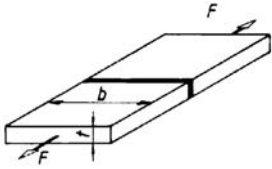
Nr.	Formule	Toelichting
1	Hertzse spanning $p_H = \sqrt{\frac{F_N \cdot E}{2 \cdot \pi \cdot \rho \cdot l}}$	Lineair contact
2	Gereduceerde krommingsstraal $\rho = \frac{\rho_1 \cdot \rho_2}{(\rho_1 + \rho_2)}$	
3	Gereduceerde elasticiteitsmodulus $E = \frac{2 \cdot E_1 \cdot E_2}{(1 - \nu_1^2) \cdot E_2 + (1 - \nu_2^2) \cdot E_1}$	
4	Specifieke smeefilmdikte $\lambda = \frac{h_{\min}}{R_a}$	$\lambda < 2$: grenswrijving $2 \leq \lambda \leq 3$: gemengde wrijving $\lambda > 3$: vloeistofwrijving

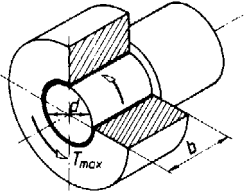
Technische richtlijnen (selectie)

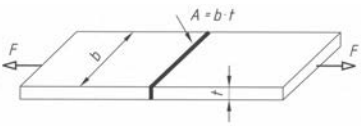
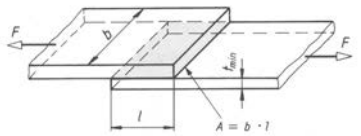
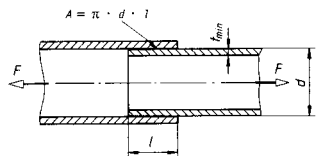
Technische richtlijn		Titel
DIN 31661	12.83	Gleitlager; Begriffe, Merkmale und Ursachen van Veränderungen und Schäden
DIN 3979	07.79	Zahnradschäden an Zahnradgetrieben; Bezeichnung, Merkmale, Ursachen
DIN 51502	08.90	Schmierstoffe und verwandte Stoffe; Kurzbezeichnung der Schmierstoffe und Kennzeichnung der Schmierstoffbehälter; Schmiergeräte und Schmierstellen
DIN 51506	09.85	Schmierstoffe; Schmieröle VB und VC ohne Wirkstoffe und mit Wirkstoffen und Schmieröle VDL; Einteilung und Anforderung
DIN 51509-1	06.76	Auswahl van Schmierstoffen für Zahnradgetriebe; Schmieröle
DIN 51512	05.88	Schmierstoffe; SAE-Viskositätsklassen für Schmieröle Kraftfahrzeuggetriebe
DIN 51515	06.01	Schmierstoffe und Reglerflüssigkeiten für Turbinen; L-DT für normale thermische Beanspruchung
DIN 51517-1	06.09	Schmierstoffe; Schmieröle; Schmieröle C; Mindestanforderungen
DIN 51517-2	06.09	-; -; Schmieröle CL; Mindestanforderungen
DIN 51810-1	07.07	Prüfung van Schmierstoffen; Bestimmung der Scher-Viskosität von Schmierfetten mit dem Rotationsviskosimeter; Messsystem Kegel und Platte
DIN 51818	12.81	Schmierstoffe; Konsistenz-einteilung für Schmierfette; NLGI-Klassen
DIN 51524-1	04.06	Druckflüssigkeiten; Hydrauliköle; Hydrauliköle HL; Mindestanforderungen
DIN 51524-2	04.06	Druckflüssigkeiten; Hydrauliköle; Hydrauliköle HLP; Mindestanforderungen
DIN 51524-3	04.06	Druckflüssigkeiten; Hydrauliköle; Hydrauliköle HVLP; Mindestanforderungen
DIN 51825	04.06	Schmierstoffe; Schmierfette K; Einteilung und Anforderungen
DIN 51826	01.05	Schmierstoffe; Schmierfette G; Einteilung und Anforderungen
DIN ISO 2909	08.04	Mineralölerzeugnisse; Berechnung des Viskositätsindex aus der kinematischen Viskosität

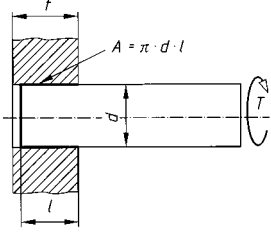
5 Lijm- en soldeerverbindingen

Symbol	Dimensie	Omschrijving
A_L	mm^2	lijmvoegoppervlak
A_S	mm^2	soldeernaadoppervlak
b	mm	breedte van de lijm- resp. soldeervoeg
d	mm	diameter van de soldeernaadring (bij steekverbindingen) as diameter
F	N	over te dragen langskracht
F_{eq}	N	equivalente kracht ($K_A \cdot F_{\text{nom}}$)
F_s	N	scheurkracht (breukbelasting) bij lijmverbindingen
F_{nom}	N	nominale over te dragen kracht
K_A	1	bedrijfsfactor
l	mm	overlappingslengte, insteekdiepte
R_m	N/mm^2	trekvastheid van het basismateriaal
$R_{p0,2}$	N/mm^2	0,2%-rekgrens van het basismateriaal
S	1	veiligheid
T_{eq}	Nmm	equivalent torsiemoment ($K_A \cdot T_{\text{nom}}$)
T_{nom}	Nmm	nominaal over te dragen torsiemoment
t	mm	dikte onderdeel, plaat
t_{min}	mm	kleinste dikte onderdeel
σ'	N/mm^2	afschilsterkte bij lijmverbindingen
σ'_{abs}	N/mm^2	absolute afschilsterkte bij lijmverbindingen
σ'_{rel}	N/mm^2	relatieve afschilsterkte bij lijmverbindingen
σ_{bW}	N/mm^2	dynamische buigsterkte bij wisselende belasting
σ_L	N/mm^2	normaalspanning in de lijmnaad
σ_{LB}	N/mm^2	statische bindsterkte (treksterkte) bij lijmverbindingen
σ_t	N/mm^2	normaalspanning in de soldeernaad
σ_{tB}	N/mm^2	treksterkte van de soldeernaad
τ_{LB}	N/mm^2	statische bindsterkte (trek-schuifsterkte) bij lijmverbindingen
τ_{LW}	N/mm^2	dynamische bindsterkte van lijmverbindingen bij wisselende belasting
τ_{LZW}	N/mm^2	dynamische bindsterkte van lijmverbindingen bij zwellende belasting
τ_a	N/mm^2	schuifspanning in de soldeernaad
τ_{aB}	N/mm^2	schuifsterkte van de soldeernaad

Nr.	Formule	Toelichting
Lijmverbindingen		
Bindsterkte De bindsterkte is de belangrijkste grootte bij het berekenen van lijmverbindingen. Ze wordt bepaald met proefstukken met enkelsnedige overlappingsen en berekend uit de verhouding bij trekken tussen de scheurkracht F_s en de grootte van A van het lijmvoegoppervlak.		
1 2	Statische bindsterkte $\tau_{LB} = \frac{F_s}{A} = \frac{F_s}{l \cdot b}$ Dynamische bindsterkte bij wisselende belasting $\tau_{LW} \approx (0,2 \dots 0,4) \cdot \tau_{LB}$ zwellende belasting $\tau_{LZW} \approx 0,8 \cdot \tau_{LB}$	Richtwaarden voor de bindsterkte (trek-, afschuifsterkte) volgens tabel 5-2. l, b zie afbeelding bij nr. 9.
Afschilsterkte De afschilsterkte van een lijmverbinding is duidelijk kleiner dan de bindsterkte. Afschilbelastingen moeten daarom constructief vermeden worden.		
3	Afschilsterkte $\sigma' = \frac{F}{b}$	Richtwaarden voor σ'_{abs} voor 1 mm dikke met Araldit verlijmde platen uit: zuiver aluminium: $\sigma'_{abs} = 5$ (N/mm) AlMg-legering: $\sigma'_{abs} = 25$ (N/mm) AlCuMg-legering: $\sigma'_{abs} = 35$ (N/mm)
Sterkteberekening Met voldoende nauwkeurigheid berekent men de onder de belasting F resp. T optredende belasting als gelijkmatig verdeelde nominale spanningen, om deze vervolgens te vergelijken met de toegelaten spanningen (richtwaarden).		
4	Op trek belaste stompverbinding Normaalspanning in de lijmnaad $\sigma_L = \frac{F}{A_L} = \frac{F}{b \cdot t} \leq \frac{\sigma_{LB}}{S}$	$\sigma_{LB} \approx \tau_{LB}$ volgens tabel 5-2 en 5-3. Veiligheid $S = 1,5 \dots 2,5$ Opmerking: gelijkde stompe verbindingen zijn omwille van het kleine lijmoppervlak over het algemeen weinig zinvol.

Nr.	Formule	Toelichting
5	Eenvoudige overlapverbinding Schuifspanning in de lijmmaad $\tau_L = \frac{F}{A_L} = \frac{F}{b \cdot l} \leq \frac{\tau_{LB}}{S}$	Zie afbeelding bij nr. 9 Bij een algemeen <i>dynamische belasting</i> wordt de equivalente vervangbelasting gezocht: $F_{eq} = K_A \cdot F \text{ resp. } F_m + K_A \cdot F_a$, met K_A volgens tabel 3-5C en de dynamische bindsterkte volgens nr. 2. τ_{LB} volgens tabel 5-2 en 5-3. Veiligheid $S = 1,5 \dots 2,5$
6	Lijmverbinding onder torsiemoment Schuifspanning in de omtrekringing $\tau_L = \frac{2 \cdot T}{\pi \cdot d^2 \cdot b} \leq \frac{\tau_{LB}}{S}$	Bij algemeen dynamische belasting wordt het equivalente torsiemoment gevormd: $T_{eq} = K_A \cdot T \text{ resp. } T_m + K_A \cdot T_a$, met K_A volgens tabel 3-5C en de dynamische bindsterkte volgens nr. 2. τ_{LB} volgens tabel 5-2 en 5-3. Veiligheid $S = 1,5 \dots 2,5$
7	Overlappingslengte $l \approx 0,1 \cdot R_{p0,2} \cdot t \text{ resp. } l \approx (10 \dots 20) \cdot t$	Om voldoende grote lijmvlakken te verkrijgen hebben verbindingen met overlappingslengte de voorkeur. De meest optimale bindsterkte bij lichtmetalen ontstaat bij de volgende overlappingslengte: Voor t wordt de kleinste dikte van de overlappende onderdelen gebruikt.

Nr.	Formule	Toelichting
Soldeerverbindingen		
8	Stompe verbindingen Normaalspanning in de soldeernaad $\sigma_t = \frac{K_A \cdot F_{\text{nom}}}{A_S} \leq \frac{\sigma_{tB}}{S}$	Dit soort verbindingen is alleen geschikt voor weinig belaste onderdelen met plaatdikte $t \geq 1 \text{ mm}$. $A = b \cdot t$ σ_{SB} volgens tabel 5-10. Veiligheid $S = 2 \dots 3$ Richtwaarde voor hardsoldeerverbindingen bij dynamische belasting: $\sigma_{bW} \approx 160 \text{ N/mm}^2$. Overwegend daar gebruikt waar met name de soldeernaad dezelfde draagkracht moet vertonen als de te verbinden onderdelen (zie ook onder nr. 11).
9	Overlappende stompe verbindingen Schuifspanning in de soldeernaad $\tau_a = \frac{K_A \cdot F_{\text{nom}}}{A_S} \leq \frac{\tau_{aB}}{S}$	$A = b \cdot l$ τ_{SB} volgens tabel 5-10 Veiligheid $S = 2 \dots 3$ Richtwaarden voor onderdelen uit constructiestaal bij statische belasting hardsoldeerverbindingen: $\tau_{S \text{ toeg}} \approx 100 \text{ N/mm}^2$ zachtsoldeerverbindingen: $\tau_{S \text{ toeg}} \approx 2 \text{ N/mm}^2$
10	Insteekverbindingen Afschuifspanning in de ringvormige soldeernaad door een langskracht $\tau_a = \frac{K_A \cdot F_{\text{nom}}}{d \cdot \pi \cdot l} \leq \frac{\tau_{aB}}{S}$	$A = \pi \cdot d \cdot l$

Nr.	Formule	Toelichting
11	Afschuifspanning in de soldeernaad door een torsiemoment $\tau_a = \frac{2 \cdot K_A \cdot T_{\text{nom}}}{\pi \cdot d^2 \cdot l} \leq \frac{\tau_{aB}}{S}$	Opmerking: Voor met een buigmoment belaste gesoldeerde penverbindingen conform hoofdstuk 9, afbeelding Penverbindingen, kan de max. oppervlaktepersing in de soldeernaad benaderend worden berekend met behulp van vergelijking nr. 19. Als richtwaarde voor p_{max} kan daarbij σ_{aB} volgens tabel 5-10 worden gebruikt. Er geldt: $p_{\text{max}} \approx \sigma_{\text{max}} \approx \sigma_{aB} / S$.
12	Overlappingslengte Vereiste overlappingslengte bij volledige aansluiting $l = \frac{R_m}{\tau_{aB}} \cdot t_{\text{min}}$	De overlappingslengte wordt meestal zodanig gekozen dat de soldeernaad dezelfde draagkracht biedt als de te verbinden onderdelen. De formule geldt bij benadering ook voor de overlappingslengte van de buisverbinding onder nr. 10 en met $d/4$ in de plaats van t_{min} voor de penverbinding volgens nr. 11. R_m volgens tabellen 1-1 en 1-3. τ_{aB} volgens tabel 5-10.

Technische richtlijnen (selectie)

Technische richtlijn		Titel
DIN 1707-100	02.01	Weichlote; chemische Zusammensetzung und Lieferformen
DIN 1912-4	05.81	Zeichnerische Darstellung Schweißen, Löten; Begriffe und Benennungen für Lötstöße und Löt Nähte
DIN 8514	05.06	Lötbarkeit
DIN 8526	11.77	Prüfung von Wichtlötverbindungen; Spaltlötverbindungen, Scherversuch, Zeitstandsversuch
DIN 8593-7	09.03	Fertigungsverfahren Fügen; Fügen durch Löten; Einordnung, Unterteilung, Begriffe
DIN 8593-8	09.03	Fertigungsverfahren Fügen; Kleben; Einordnung, Unterteilung, Begriffe
DIN 53281	06.06	Prüfung von Klebverbindungen; Probenherstellung
DIN 53287	01.06	Prüfung von Metallklebstoffen und Metallklebungen; Bestimmung der Beständigkeit gegenüber Flüssigkeiten
DIN 54455	05.84	Prüfung von Metallklebstoffen und Metallklebungen; Torsionsscher-Versuch
DIN 54456	01.06	Prüfung von Konstruktionsklebstoffen und -klebungen; Klimabeständigkeitversuch
DIN 65169	10.86	Luft- und Raumfahrt; Hart- und hochtemperaturgelötete Bauteile; Konstruktionsrichtlinien
DIN 65170	02.97	-; -; Technische Lieferbedingungen
DIN EN 923	06.08	Klebstoffe; Benennungen und Definitionen
DIN EN 1044	07.99	Hartlöten; Lotzusätze
DIN EN 1045	08.97	-; Flussmittel zum Hartlöten, Einteilung und technische Lieferbedingungen
DIN EN 1464	01.95	Klebstoffe; Bestimmung des Schälwiderstandes von hochfesten Klebungen; Rollenschälversuch
DIN EN 1465	01.95	Klebstoffe – Bestimmung der Zugfestigkeit hochfester Überlappungsklebungen
DIN EN 12797	12.00	Hartlöten; Zerstörende Prüfung von Hartlötverbindungen
DIN EN 12799	12.00	-; Zerstörungsfreie Prüfung von Hartlötverbindungen
DIN EN 13134	12.00	-; Hartlötverfahrensprüfung
DIN EN 14324	12.04	Hartlöten; Anleitung zur Anwendung hartgelöteter Verbindungen
DIN EN 22553	03.97	Schweiß- und Löt Nähte; Symbolische Darstellung in Zeichnungen
DIN EN 26922	05.93	Klebstoffe; Bestimmung der Zugfestigkeit von Stumpklebverbindungen
DIN EN 28510-1	05.93	Klebstoffe; Schälprüfung für flexibel/starr geklebte Proben; 90°-Schälversuch
DIN EN 28510-2	05.93	-; 180°-Schälversuch
DIN EN 29454-1	02.94	Flussmittel zum Weichlöten; Einteilung und Anforderungen; Einteilung, Kennzeichnung und Verpackung
DIN EN ISO 3677	04.95	Zusätze zum Weich-, Hart- und Fugenlöten; Bezeichnung
DIN EN ISO 9454-2	09.00	Flussmittel zum Weichlöten; Einteilung und Anforderungen; Eignungsanforderungen

Technische richtlijn		Titel
DIN EN ISO 9653	10.00	Klebstoffe; Prüfverfahren für die Scherschlagfestigkeit von Klebungen
DIN EN ISO 9664	08.95	Klebstoffe – Verfahren zur Prüfung der Ermüdungseigenschaften von Strukturklebungen bei Zugscherbeanspruchung
DIN EN ISO 12224-1	10.98	Massive Lötdrähte und flussmittelgefüllte Röhrenlote; Festlegungen und Prüfverfahren; Einteilung und Anforderungen
E DIN EN ISO 17672	05.08	Hartlöten; Lotzusätze
DIN EN ISO 18279	04.04	Hartlöten; Unregelmäßigkeiten in hartgelöteten Verbindungen
DIN ISO 857-2	02.04	Schweißen und verwandte Prozesse; Begriffe; Weichlöten, Hartlöten und verwandte Befriffe
DVS 2204-3	04.81	Kleben von thermoplastischen Kunststoffen; Polystyrol und anverwandte Kunststoffe
DVS 2204-5	11.03	Kleben von Rohren und Formstücken aus thermoplastischen Kunststoffen; chloriertes Polyvinylchlorid (PVC-C)
DVS 2606	12.00	Hinweise auf mögliche Oberflächenvorbereitungen für das flussmittelfreie Hart- und Hochtemperaturlöten
VDI 2229	06.79	Metallkleben ; Hinweise für Konstruktion und Fertigung
VDI/VDE 2251-3	09.98	Feinwerkelemente; Lötverbindungen
VDI/VDE 2251-8	09.07	Feinwerkelemente; Klebverbindungen
VDI 3821	06.79	Kunststoffkleben

Roloff / Matek

Machineonderdelen

5e herziene druk

Roloff/Matek geldt al vele jaren als een standaardwerk voor de werktuigbouw. De uitvoerige en up-to-date behandeling van machineonderdelen maakt het een compleet studieboek en een onmisbaar naslagwerk voor iedere ontwerper. De complete methode bestaat uit:

- Theorieboek
- Tabellenboek
- Opgavenboek
- Formuleboek

In het *Formuleboek* zijn alle belangrijke grootheden die het *Theorieboek* behandelt overzichtelijk gerangschikt naar hun symbolen en eenheden en wordt hun betekenis toegelicht. Alle voor de constructiepraktijk relevante formules zijn opgenomen. Bij de formules zijn toelichtingen en technische tekeningen opgenomen die de onderlinge relaties van de grootheden duidelijk illustreren.

Zowel in het onderwijs als de praktijk zijn slim-ingedeelde formuleboeken onontbeerlijk bij het construeren van een apparaat of een onderdeel en het dimensioneren daarvan. Het *Formuleboek* is dan ook in beide gevallen een bijzonder waardevol hulpmiddel.

ISBN 978 90 3952645 3

NUR 173 / 929

www.academicservice.nl